

1. DEL

1 Gospodarjenje

- Katere tri prvine bistveno opredeljujejo pojem gospodarjenja?
- Kakšen odnos vlada med gospodarjenjem in drugimi oblikami udejstvovanja človeka?
- Kako opredelimo pojem dobrine?
- Razlika med prostimi dobrinami, ekonomskimi dobrinami in brezplačnim uživanjem dobrin.
- Razlike med pojmi stvar, dobrina, produkt, blago.

a) **Gospodarjenje** je človekova dejavnost s katero zmanjšuje omejena sredstva s katerimi zadovoljuje svoje potrebe, pri čemer deluje zavestno.

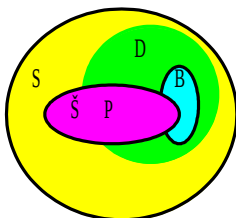
b) Gospodarjenje ni edina človekova aktivnost (kulturne, športne...), je pa temelj za druge aktivnosti. Vse druge aktivnosti so vezane na gospodarjenje.

c) Dobrine so koristna sredstva.

d) Če sredstva niso omejena, so to proste, svobodne dobrine (voda, zrak), če pa so omejena, so to ekonomske dobrine (navadno imajo ceno, lahko pa tudi ne - šolanje).

a)

S = stvar, sredstvo



D = dobrina

P = produkt

Š = škart

B = blago

2 Faze gospodarjenja

- Definiraj faze gospodarjenja (vsebinsko, grafično) in razlike med njimi!
- Kakšen je pomen časa pri različnih fazah gospodarskega procesa?
- Opremeni bistveno razliko med menjavo in delitvijo.
- Zaporednost posameznih faz in pomen izraza reprodukcija

a)

Potrošnja - dobrine se neproizvodno potrošijo, da se obnovi delovna sila (človek)

Proizvodnja - človek iz enih dobrin s pomočjo pripomočkov dela druge dobrine in s tem veča vrednost (iz lesa naredi mizo)

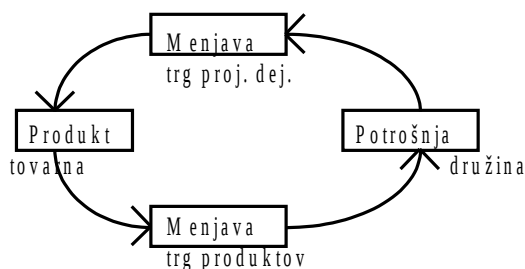
Delitev - določijo se deleži posameznika na ustvarjenem produktu. Prisotna je v vseh sistemih. Nepotrebna je le v gospodarstvu enega človeka (Robinson Crusoe)

Menjava - dobrine ene vrste se zamenjajo za dobrine druge vrste. Menjalne dobrine so *blago*. Menjava ni bila vedno prisotna. *Avtarhično gospodarstvo* - samostojno, izolirano, kjer se ne menja. Danes so vsa gospodarstva menjalna (mikro - družina, makro - države). *In natura* - menjava v naravi, naturalno.

b) Potrošnja in proizvodnja potekata v daljšem časovnem obdobju, menjava in delitev pa se zgodita v trenutku.

c) Delitev je prisotna v vseh sistemih, razen v gospodarstvu enega človeka, menjava pa ni bila vedno prisotna (avtarhično gospodarstvo).

d) Zaporednost in proces reprodukcije:



3 Producers and production means

- Kaj so producers?
- Original and derived producers.
- Subjects of work and work preparation.
- Consumable and production goods (means).

a) Among the producers (factors) we count everything that influences the size of the product, regardless of form: goods in the broadest sense, various forms of power (water, heat, electrical...), labor force (=labor capacity), various conditions in which production takes place and so on.

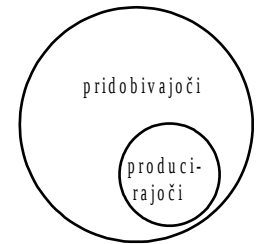
b) The original production factor consists of two: labor (labor force, labor capacity) and land (nature in its entirety). All other production factors are derived.

c) Humans do not work with their bare hands, but with the help of work preparation. If we ignore those that nature gives us (stone, wood, iron, etc.), work preparation is the result of human labor and human capacity. In the production process, the subject of work is land. In the process, subjects of work also include subjects of work, which are the result of a previous work process. With the general term, work preparation and subjects of work are called production means. Those that are the result of nature, but which are produced by human labor, we call *produced production means*. **Subjects of work** we divide from the point of view of two different criteria into two groups: 1. from the point of view of the degree of processing we distinguish natural wealth, raw materials, agricultural products. 2. from the point of view of the meaning for the product we distinguish basic materials (cotton for fabric), auxiliary materials (color) and power materials (fuel). **Work preparation** we divide into three groups: 1. tools, which humans use in their hands to work on the subject of work, 2. machines, which we distinguish into labor and power, and 3. objective conditions of work.

d) **Consumable goods** directly satisfy needs. **Production goods** are capital goods, they participate in the production of consumable goods, indirectly satisfy needs.

4 Production and acquisition, productive and unproductive work

- Difference between production and acquisition
- Historical development of the concept of productive work and productive activities and its connection with the development of the economy.
- In what way is there a difference in this view between the physiocrats and classical political economy.
- How did the everyday practice of socialist and capitalist states differ in the calculation of social production?



a) Tisti, ki delajo produkt, producirajo. Pridobivajo pa tisti, ki ne delajo oz. pri delu ne delajo produkta.

b) **MERKANTILIZEM:** konec 15. stol; produktivno je tisto delo, ki omogoča pridobivanje zlata (neposredno - odkrivanje ali posredno - zunanjetrgovinska menjava; izvoz omogoča zlato - plačilo. Država je hotela imeti pozitivno izvozno-uvožno bilanco (več izvoza) ali pa kolonije za pridobivanje zlata). Smatralo se je, da je močnejša tista država, ki ima več zlata. Materialni element je bil temelj za vse v državi.

FIZIOKRATIZEM: 17.,18. stol.; produktivne so tiste dejavnosti, ki črpajo iz zemlje. Konkretno: kmetijstvo, rudarstvo, lov, gozdarstvo. Za fiziokrate že predelava surovin pridobljenih iz zemlje ni bila več produktivna.

Produktivno je vsako delo, ki ustvarja materialni produkt. Torej tudi predelava iz zemlje pridobljenih virov šteje kot produktivno delo \Rightarrow vse vrste industrije. To stališče so zagovarjali **klasiki ekonomije** (štejemo jih v klasično šolo ekonomije), prvi pa je bil Adam Smith z delom "Bogastvo narodov" - 1789

Bolj ko so z gospodarskim razvojem nove in nove dejavnosti pridobivale na pomenu, bolj se je širil pojem produktivnega dela. Včasih so bili najpomembnejši, in zato šteti za produktivne, primarni sektorji. Pozneje so se jim pridružili sekundarni sektorji (predelovalne dejavnosti), danes pa se bolj in bolj poudarja pomen terciarnih dejavnosti (storitev).

c) Klasiki so šteli za produktivno tudi predelovanje iz zemlje pridobljenih virov za razliko od fiziokratov.

d) Vsakodnevna praksa socialističnih držav le približno sledi ustreznim teorijam. V SZ so šteli za produktivna samo tista dela v trgovini, ki se nanašajo na dogotovitev produkta (npr. praženje kave, tehtanje, embalaranje, sortiranje in podobno), ne pa tudi samo trgovanje. Med produktivnimi dejavnostmi tudi ni osebnega transporta, bančništva, zavarovalništva in podobnih dejavnosti. Pri nas smo bili bolj elastični. Ne le ves transport in PTT, tudi trgovina in gostinstvo štejejo med produktivne dejavnosti.

5 Reprodukcijski proces

a) V čem je bistvo pojma gospodarskega krožnega toka?

b) V čem je smisel uničevanja oziroma porabe dobrin v porabi?

c) Od katere opredelitve je odvisen obseg dejavnosti in s tem prebivalstva, ki je vključen v sliko oziroma statistiko krožnega toka (posameznih faz) gospodarjenja?

d) Avtarkično - menjalno - denarno gospodarstvo.

a) Bistvo je ravno to, da proces reprodukcije ni enosmeren, ampak krožen.

b) Smisel uničevanja dobrin v porabi je obnova delovne sile ljudi, ki so sodelovali v produkcijskem procesu. v produkcijskih procesih se namreč delovna sila uničuje. Če se uničena delovna sila ne bi obnavljala, ljudje ne bi mogli ponovno sodelovati v produkcijskih procesih.

c) Odvisen je od vsakokratnega pojmovanja produkcije oziroma produktivnega dela.

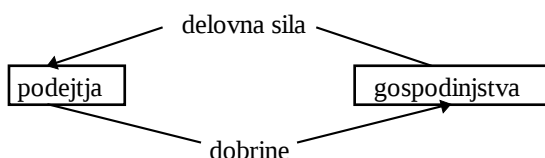
d) **Avtarkično gospodarstvo** - prehajanje dobrin iz produkcije v porabo in delovne sile iz porabe v produkcijo je neposredno. **Menjalno in denarno gospodarstvo** - produkcija kupuje delovno silo od porabe, poraba pa kupuje dobrine od produkcije.

6 Razčlenjenost gospodarstva na samostojne porabniške in produkcijske enote

a) Mednarodna, družbena in tehnična delitev dela

b) Zasebna ali privatna gospodarstva ter družbeno ali narodno gospodarstvo.

- c) Gospodinjstva in podjetja.
 d) Krožni tok gospodarjenja med samostojnimi gospodarskimi enotami.
- a) **Družbena delitev dela:** *vertikalna delitev* (kriterij te delitve je stopnja dodelanosti produkta:
 - surovina
 - polproizvodi
 - dokončni proizvod: - nikoli več ne bo predmet obdelave
 - gre v potrošno enoto
 - gre v proizvodno dejavnost kot delovno sredstvo
- Po drugi strani pa gre za *horizontalno delitev* na posamezni stopnji dodelanosti posamezne samostojne pravne enote, pri kateri sta kriterij ali material (lesna, kemijska ind....) ali vrsta potrebe (prehrambena ind....)
- Znotraj ene pravne enote (npr. tovarne) pa pride spet do delitve na obrate. To pa je že **tehnična delitev dela**, ker tehnologija opredeli nadaljnje razdelitve.
- Mednarodna delitev dela** - ne gre za delitev funkcij dela v eni državi ampak se države med seboj delijo: nekatere delajo kmetijska storitve, druge filmske, rudarske, industrijske,...
- b) Gospodarske enote, na katere je razčlenjen celotni družbeni produkcijski proces, imenujemo pogosto **zasebna ali privatna gospodarstva**, za razliko od **družbenega ali narodnega gospodarstva**, ki obsega vse gospodarske enote na teritoriju neke države. Privatni ali zasebni v tej zvezi ne pove ničesar o lastninskem značaju gospodarskih enot.
- c) Gospodinjstvo je premajhno, da bi organiziralo produkcijske procese. Zato so gospodinjstva porabniki dobrin, ki pridejo iz podjetij, v podjetja pa preide iz gospodinjstev delovna sila.



- d) Gospodarstvo kmetije združuje porabo in produkcijo v eni gospodarski enoti.

7 Vodoravna in navpična razčlenjenost produkcije

- a) Po katerih kriterijih je produkcija razčlenjena v vodoravni smeri?
 b) Katere hierarhične kategorije uporabljamo za vodoravno razčlenitev?
 c) Opiši pomen stopnje razvoja za spremembo v kvantitativnih deležih posameznih dejavnosti v celotnem produktu.
 d) Razčlenjenost produkcije v navpični smeri (kriterij, kategorije) in pojem dokončanega produkta.
- a) V vodoravni smeri je produkcija razčlenjena na samostojne procese, ki se razločujejo po značaju produkta, in sicer deloma po njegovem surovinskem izvoru (lesna industrija), predvsem pa po vrsti potreb, ki jih zadovoljuje (pohištvena industrija)
- b) Produkcijo delimo na dejavnosti (kmetijstvo z ribištvo, trgovina in gostinstvo, industrija in rudarstvo...). Dejavnosti so razčlenjene na panoge (tekstilna, kovinska, usnjarska industrija; trgovina na drobno, na debelo, zunanja trgovina...). Panoge pa se delijo na stroke (bombažna, volnarska, svilarska tekstilna industrija).
- c) Če se gospodarstvo razvija, se zmanjšuje delež v dejavnostih primarnega sektorja in povečuje v sekundarnem sektorju ali še boljše: zmanjšuje se v primarnem in sekundarnem sektorju, povečuje pa se v panogah terciarnega sektorja.
- d) V navpični smeri je produkcija razčlenjena na vzporedne produkcijske stopnje. Predmeti dela prehajajo z nižjih stopenj na višje. Prva samostojna stopnja pridobiva iz zemlje surovine, druga izdeluje polizdelke prve, tretja polizdelke druge itd. stopnje dodelanosti. Zadnja izdeluje dokončne produkte, ki prehajajo v potrošne enote oziroma tudi v produkcijske enote, v vsakem primeru pa v končno uporabo, torej ne v nadaljnjo predelavo. Vsaka od teh stopenj poveča dodelanost predmeta dela. Na zadnji stopnji je dokončan.

8 Tok dobrin in tok denarnih dohodkov

- Karakteristike toka dobrin in toka denarnih dohodkov v krožnem toku gospodarjenja.
- Opiši tok denarnih dohodkov, ki se začne kot plačilo za potrošno dobrino in ga privedi spet v porabniške enote preko navpične razdelitve proizvodnje.
- V čem sta si tok dobrin in tok denarnih dohodkov podobna in v čem različna?

a) Pri prodaji dobrine in storitve gre dobrina in storitev iz prve enote v drugo, kupnina zanjo, denarni dohodek pa ravno v obratni smeri. Tako potekata v gospodarstvu dva tokova, eden je tok dobrin, drugi pa tok denarnih dohodkov. Po velikosti sta enako močna, približno istočasna in nasprotno smerna.

b) Ko porabniška enota plača dobrino, gre ta dohodek zadnji proizvodni stopnji dodelanosti produkta. Ta dohodek gre deloma za plače na tej stopnji, deloma pa se z njim kupi nove polizdelke. Tako pride denar na drugo stopnjo, kjer gre ravno tako del za plačila delavcem, ostalo pa se porabi za nakup surovin. Ta denar pa je spet prešel v osebne dohodke delavcem. Tako se denar pretaka med stopnjami in pa tudi med posamezno stopnjo in porabniško enoto, saj dobijo delavci osebne dohodke. Ves dohodek tako preide nazaj v porabniško enoto in proces lahko teče znova.

c) Glej odgovor a. V krožni tok dobrin prihajajo nove in nove dobrine, denar, ki posreduje njihovo menjavo, pa je vedno en in isti.

9 Producerski proces določene količine dokončanega produkta

- Kateri stroški predstavljajo preneseni produkt?
- Kakšna je razlika med vseobsežnim in kosmatim produktom določene stopnje?
- Zakaj je pomembna ugotovitev, da je (pri določenih pogojih) vsota kosmatega produkta vseh stopenj enaka vseobsežnemu produktu zadnje stopnje?

a) V vsakdanji rabi imenujemo preneseni produkt materialne producerske stroške. Produkti prejšnjih stopenj se na naslednjih predelajo v produkte višje stopnje dodelanosti, torej fizično uničijo. Uničenje produktov imenujemo stroške.

b) Vseobsežni produkt določene stopnje je vsota kosmatega produkta in materialnih stroškov te stopnje. oziroma kosmati produkt neke stopnje je razlika med vseobsežnim produktom in materialnimi stroški.

c) Zato, ker to ugotovitev lahko razširimo na vseobsežni produkt katere koli stopnje (podjetja). vseobsežni produkt katere koli stopnje (podjetja) in vseh predhodnih stopenj (podjetij), ki so sodelovale pri produkciji njej potrebnih predmetov dela. Produkt te stopnje je kosmati produkt, produkt predhodnih stopenj pa je preneseni produkt te stopnje.

10 Producerski proces določenega razdobja

- Kaj omogoča, da v gospodarstvu poteka produkcija na vseh stopnjah hkrati?
- Kdaj se pojavi razlika med dokončanim produktom in celotnim kosmatim ali dodanim produktom?
- Čemu je enaka vsota celotnega produkta, dokončanega in nedokončanega?

a) To omogočajo zaloge predmetov dela. Če so na začetku nekega razdobja na zalogah potrebne količine predmetov dela, se lahko produkcija naslednjih stopenj začne preden je končana na predhodnih.

b) Kadar zaloge na začetku in na koncu niso enake.

c) Vsota celotnega produkta je enaka finalnemu produktu. Nedokončani produkt je povečanje zalog. $P_f = P_{dokončani} + Zal_{konec} - Zal_{zač}$

11 Družbeni vseobsežni, kosmati in končni (finalni) produkt

- Definiraj družbeni(e) produkt(e) nekega razdobja. S katerim lahko družba realno razpolaga.
- V čem se razlikujeta in v čem sta si podobna končni ali finalni produkt in kosmati ali dodani produkt?
- Katere so lahko fizične oblike končnega ali finalnega produkta?

d) Kako vpliva integracija v gospodarstvu na velikost vseobsežnega produkta?

a) Družbeni produkt nekega razdobja je vsota produktov vseh produkcijskih enot ustreznega narodnega gospodarstva v tistem razdobju. To velja tako za vseobsežni kot tudi za kosmati produkt. Če so produkcijske enote združene v dejavnosti, je družbeni produkt vsota vseh dejavnosti (panog ali strok), če so združene v stopnje, je družbeni produkt vsota vseh produktov vseh stopenj. Družbeni preneseni produkt (materialni produkcijski stroški) nekega razdobja je produkt, ki je bil v istem razdobju produciran na nižjih in porabljen na višjih stopnjah. Družbeni kosmati produkt je razlika med družbenim vseobsežnim in družbenim prenesenim produktom. $DP_V = DP_K + DP_P$

b) Pri končnem produktu nas zanima njegova naturalna struktura, pri kosmatem pa njegova nediferencirana velikost (vrednost). Kosmatega produkta kot razlike med vseobsežnim in prenesenim produktom posameznega podjetja si naturalno sploh ne moremo predstavljati (odštevanje tkanine od oblačila ne da koristne predstave). V merilu celotnega gospodarstva pa lahko vedno naštejemo dobrine, ki sestavljajo končni produkt. Od vseh, ki jih je gospodarstvo v nekem razdobju sproduciralo, izpustimo tiste, ki jih je v istem razdobju tudi porabilo.

c) Fizično ima lahko obliko potrošnega sredstva, delovne priprave in predmeta dela.

d) Če bi se podjetji združili v eno podjetje (vertikalna integracija), bi prenašanje produkta odpadlo (fizično bi se sicer še prenašal iz obrata v obrat, ne pa iz podjetja v podjetje). Preneseni produkt bi izginil. Kot vseobsežni produkt bi ostal samo še produkt drugega podjetja. Nič več ne bi bil vsota obeh podjetij, ker ju ni več. Vseobsežni produkt bi se torej ob povsem enakem obsegu produkcije, pri povsem enakem kosmatem produktu zmanjšal. Tako kot integracija podjetij zmanjšuje vseobsežni produkt, ga dezintegracija povečuje.

12 Metode ugotavljanja velikosti družbenega produkta

- Katere štiri metode ugotavljanja velikosti družbenega produkta poznaš?
- Katere tri metode se uporabljajo v praksi in kakšne so njihove karakteristike?
- Katera od teoretičnih metod ni uporabljiva v praksi in zakaj?
- S katero metodo jo je mogoče nadomestiti?

a) Dohodkovna (osebna) metoda, proizvodna metoda, metoda družbenih izdatkov in metoda merjenja vloženega v izdelavo.

b) **Dohodkovna (osebna) metoda** - velikost produkta izmerimo po velikosti dohodkov lastnikov produkcijskih faktorjev, ki so sodelovali pri ustvarjanju produkta. To metodo je prvič uporabil l. 1688 Gregory King.

Proizvodna metoda - meri se tok dokončanih produktov, ki gredo preko trgov v proizvodnjo (ki zapuščajo proizvodni proces).

Metoda družbenih izdatkov - meri priliv plačil za prodane produkte.

c) **Metoda merjenja priliva produkcijskih faktorjev** - kolikor se je v izdelavo vložilo, toliko je vredno. V praksi ni uporabljena, ker ni enotnega merila, za faktorje razen denarja, tu pa pridemo že do dohodkovne metode.

d) Z dohodkovno.

13 Nominalni in realni produkt

- Kateri produkt ugotovimo, če ugotavljamo produkt po dohodku?
- Kaj pomeni deflacioniranje in inflacioniranje?
- Kako dobimo oceno produkta v »stalnih« cenah?
- V čem je razlika med indeksom življenjskih stroškov in implicitnim deflatorjem?
- Kako izračunamo implicitni deflator (inflator)?

a) Ugotovimo nominalni produkt.

b) Če so cene v razdobju, za katerega ugotavljamo velikost realnega produkta naraščale, če je bila v gospodarstvu inflacija, ugotovimo realni produkt tako, da nominalnega deflacioniramo. Če bi imeli v gospodarstvu deflacijo, če bi se cene zmanjševale, pa bi dobili realni produkt z inflacioniranjem nominalnega. Inflacioniranje in deflacioniranje pomeni delitev nominalnega produkta s splošnim indeksom cen.

- c) Izberemo bazno leto in izračunamo oceno produkta po cenah iz baznega leta:
 ${}_{realni} DP_1 = \sum P_1 \cdot C_B$ - realni produkt obdobja 1 je vsota produktov krat cene teh produktov v baznem letu (B).
- d) Indeks cen je s 100 pomnoženi implicitni deflator.
- e) Če delimo nominalni produkt nekega razdobja z realnim produktom tega razdobja.

.13.1

Dana je lestvica nominalnega produkta in produkta v cenah prvega obdobja (Y=rojstni mesec):

Obdobje	Nominalni produkt	P v cenah 1. obdobja
1	Y	Y
2	Y+2	Y+1
3	Y+1	Y+2
4	Y+3	Y+2

- Izračunaj za vsa obdobja implicitni indeks cen!
- Kolikšen je produkt četrtega obdobja izražen v cenah tretjega obdobja?
- Kako se imenuje postopek izračuna realnega produkta v zadnjem stolpcu lestvice?

Obdobje	Nominalni produkt	P v cenah 1. obdobja	Indeks
1	9	9	100
2	11	10	110
3	10	11	91
4	12	11	109

a) $I_{CEN} = \frac{C_{obdobja}}{C_{bazno\ leto}} \cdot 100$ Izračuni so zgoraj v tabeli.

b) ${}_r P_4 = \frac{{}_n P_4}{\frac{C_4}{C_3}} = \frac{12}{1,2} = 10$

- c) Deflacioniranje.

14 Poraba in naložbe družbenega produkta

- Kateri dve kategoriji sta temeljni obliki finalne uporabe produkta ali uporabe finalnega produkta?
- Kdaj govorimo o prihrankih in kdaj o naložbah?
- Kaj pomeni, če pravimo, da so naložbe identično enake prihrankom?

a) To sta poraba in naložbe. $P = C + I$

b) Če mislimo na neporabo produkta, govorimo o prihrankih, če na to, da se neporabljeni del produkta nekje nahaja, pa o naložbah (investicijah).

c) Investiramo lahko le tisto, kar smo predhodno prihranili, torej če so naložbe enake prihrankom pomeni, da smo vse prihranke investirali.

15 Obraba delovnih priprav in čisti produkt

- Pojem obrabe in razlika med nabavno vrednostjo in »sedanjo« vrednostjo delovne priprave.
- Računovodski pristop preko amortizacije in pojem čistega ali neto produkta.
- Kaj naj bi omogočila amortizacija?
- Kakšen je pomen pospešene amortizacije?
- Definiraj amortizacijsko stopnjo, amortizacijsko dobo in sklad.

a) Delovne priprave se s časom uničujejo. Uničevanje je posledica rabe delovne priprave v proizvodnji, pa tudi samega poteka časa. Cesta propada zaradi prometa na njej, pa tudi ne glede na promet. Obrabo lahko merimo z razmerjem med produktom, ki ga daje obrabljena in produktom, ki bi ga dajala nova delovna priprava. Če daje 50% nabavne vrednosti, je njena sedanja vrednost polovica nabavne.

b) Amortiziranje je proces prenosa dela vrednosti delovnega sredstva na produkt, ki ga proizvaja in vračanje dela dohodka iz prodaje tega produkta v amortizacijski sklad. Če

odbijemo od kosmatega produkta amortizacijo ali odpise, dobimo čisti ali neto produkt podjetja. $P_C = P_K - A$

c) Že prej je potrebno poskrbeti, da bo dovolj denarja, da bomo lahko kupili nov stroj, ko bo prejšnji propadel.

d) Še preden se stroj obrabi, zberemo za novega - država jo pospešuje zaradi modernizacije, zato ta sredstva niso obdavčena.

e) Amortizacijska stopnja je letni znesek ali odstotek, ki ga dajemo v amortizacijski sklad. Torej je amortizacijski sklad tisti sklad, iz katerega jemljemo za nakup novih strojev za zamenjavo obrabljenih. Amortizacijska doba je predvidena doba trajanja neke delovne priprave in v tem času naj bi zbrali sredstva za novo pripravo, če ne gre za pospešeno amortizacijo.

16 Obnova delovnih priprav in porabljivi produkt

a) Kakšen je pomen definicije porabljivega ali novega produkta?

b) Razlika med obrabo in obnovo.

c) Kakšna situacija nastopi, če družba porabi točno toliko, kot je porabljivi produkt?

a) Porabljivi produkt je tisti del kosmatega produkta, ki ga lahko porabimo, ne da bi se zaradi tega produktivne sposobnosti procesa zmanjšale. Dobimo ga, če kosmatemu produktu odštejemo obnovo: $P_C = P_K - R$. Očitno je to mnogo koristnejši pojem kot čisti produkt. Ker pa je merjenje tehničnega napredka zapleteno, statistika ne zbira podatkov o obnovi.

b) Obnova je tista vrednost, ki bi jo bilo potrebno vložiti, da bi produkcijske sposobnosti proizvodjalnega sredstva ostale nespremenjene. Pove koliko je bil dejansko vreden stroj (njegove kapacitete). Obnova so sredstva, s katerimi obnovimo obrabo.

c) Produktivne sposobnosti procesa ostanejo takšne kot so bile.

.16.1

a) V čem je vsebinska razlika med obnovo in amortizacijo in od česa je odvisna velikost te razlike?

b) Katere nove produkte in investicije lahko definiramo s pomočjo obnove in amortizacije?

c) Kakšni so odnosi med njimi?

d) Če je amortizacija večja od obnove, kakšni so odnosi med razširitvenimi in čistimi investicijami, oziroma med porabljivim in čistim produktom?

a) Ker se obnove ne da izračunati, uporabljamo amortizacijo, ki pa je knjigovodski pojem. Razlika med njima je odvisna od tehničnega napredka, saj višji ko je tehnični napredek, manjša je obnova in razlika med obnovo in amortizacijo je večja.

b) Na novo lahko definiramo čisti in porabljivi produkt ter čiste in razširitvene investicije.

$$P_C = P_K - A$$

$$P_C = P_K - R$$

$$P_C - P_C = A - R$$

c) $I_C = I_K - A$

$$I_C = I_K - R$$

d) $A > R \Rightarrow I_C < I_C \text{ in } P_C < P_C$

17 Porabljivi in čisti produkt

a) Tehnični napredek v določeni proizvodnji je pomemben za razlikovanje čistih in razširitvenih investicij oziroma za razliko med amortizacijo in obnovo. Za katero proizvodnjo gre?

b) Čemu je enaka razlika med porabljivim in čistim produktom?

c) Kdaj lahko del amortizacije uporabimo za razširitev kapacitet?

- a) Gre za produkcijo delovnih priprav.
- b) $P_C - P_C = A - R$
- c) Kadar je tehnični napredek v proizvodnji delovnih priprav večji od nič.

18 Kosmate, čiste in razširitvene naložbe

- a) Definicija kosmatih naložb nekega razdobja.
 - b) Katere naložbe, razširitvene oziroma čiste, so bolj koristne za ocenjevanje razvojnih potencialov?
 - c) Zakaj ene od teh vrst naložb statistika ne ugotavlja in jih ocenjujemo z ustreznimi raziskavami?
 - d) Kdaj so razširitvene investicije negativne?
- a) Vse, kar se od produkta nekega razdobja ne porabi, imenujemo kosmate naložbe tistega razdobja.
 - b) Bolj primerne so razširitvene investicije.
 - c) Ker statistika ne zbira podatkov o obnovi, tudi ne pozna velikosti razširitvenih investicij.
 - d) Kadar tehnika nazaduje.

19 Naložbe v zaloge

Podjetju se zaradi slabe prodaje nabere v zalogah 1000 enot potrošnih sredstev.

- a) V katero obliko uporabe družbenega proizvoda spadajo ta sredstva?
 - b) Kaj to pomeni za ex post in ex ante odnose med prihranki in investicijami?
- a) Ta sredstva spadajo h kosmatim naložbam.
 - b) Ex post so bili prihranki večji od investicij ($S > I$), ex ante pa bodo poskusili, da bo $S = I$.

20 Obraba, naložbe in bogastvo

- a) Izpelji, da je bogastvo nekega gospodarstva v nekem trenutku seštevek nekih naložb vseh preteklih obdobj. Katere so te naložbe?
- b) Pri delitvi ekonomskih spremenljivk glede na definicijo časovne komponente, spada bogastvo v skupino »stanje« (momentni podatek), medtem ko naložbe in produkt spadajo v skupino »tok« (intervalni podatek). Po kateri formuli lahko dinamično povežeš bogastvo v različnih obdobjih s tokovi v vmesnih obdobjih?
- c) Navedi še preostali dve mogoči podrobnejši formuli za vprašanje pod b)!

a) Bogastvo nekega gospodarstva v nekem trenutku je seštevek vseh razširitvenih naložb vseh preteklih razdobj. Ker so razširitvene naložbe razlika med kosmatimi in obnovo, je bogastvo v nekem trenutku vsota vseh kosmatih naložb vseh preteklih razdobj, zmanjšana za vsoto obnove vseh preteklih razdobj.

- b) $K_t = K_{t-1} + I_{Kt} - R_t = K_{t-1} + I_{Ct} = K_{t-1} + P_{Kt} - C_t - R_t$
- c) Glej odgovor b.

.20.1

Poraba razdobja je 150, obnovitvene investicije so 30, amortizacija je za x (rojstni dan) večja od obnove. Bogastvo je na koncu obdobja za 20 večje od bogastva na začetku razdobja.

- a) Kolikšni so kosmati, čisti in porabljeni produkt?
- b) Ali v gospodarstvu obstoji tehnični napredek ali ne in kako to vidimo?
- c) Kaj lahko poveš o obliki reprodukcije?
- d) Kolikšne so kosmate in koliko čiste investicije?

$$P_K = \Delta K + R + C = 20 + 30 + 150 = 200$$

- a) $P_C = P_K - A = 143$
 $P_C = P_K - R = 170$

- b) $A > R \Rightarrow TN > 0$
- c) $I_C = 20 = \Delta K = 20 \rightarrow$ razširjena reprodukcija
 $I_C = K_t - K_{t-1} = 20$
- d) $I_K = I_C + R = 50$
 $I_C = I_K - A = -7$

21 Porabne naložbe in porabno bogastvo

- a) Navedi primere porabnega bogastva in trajnih naložb porabnih dobrin.
- b) Ali se v statistiki obraba oziroma obnova porabnega bogastva obravnavata na isti način kot pri produkciji?
- c) Navedi primer kakšne kolektivne dobrine, pri kateri tudi njena obnova ne vpliva na velikost statistično ugotovljenega družbenega produkta.
- a) Trajno: stanovanje, pohištvo, avtomobili; netrajno: hrana, kurivo
- b) Ne.
- c) Najbolj pomemben primer so ceste. Ker njihovega obratovanja ne organizirajo v posebna podjetja, tudi njihova obnova, tudi njihova obnova ne vpliva na velikost statistično ugotovljenega družbenega produkta.

22 Ugotavljanje velikosti družbenega produkta po uporabi

- a) V čem je razlika med direktnim (tri metode) in indirektnim načinom ugotavljanja velikosti družbenega produkta?
- b) Napiši formulo za indirektni način izračunavanja kosmatega, porabljivega in čistega produkta.
- c) Kakšno je razmerje med porabo in proizvodnjo razdobja, če je kapital na koncu razdobja enak kapitalu na začetku?
- d) S katero direktno metodo se izenači metoda po uporabi in ob katerih predpostavkah?
- a) Pri neposrednem načinu ugotavljanja, merimo vedno takšno ali drugačno obliko produkta. Velikost družbenega produkta pa lahko ugotovimo tudi posredno. Ugotovimo ga prek velikosti uporabe v nekem razdobju. Kolikšna je uporaba v nekem razdobju, tolikšen je produkt tega razdobja. Velikost uporabe v nekem razdobju pa ugotovimo tako, da seštejemo porabo in naložbe tistega razdobja.
- $$P_{Kt} = C_t + (K_t - K_{t-1}) + R_t$$
- b) $P_{Ct} = C_t + (K_t - K_{t-1}) = C_t + I_C$
 $P_{\check{C}t} = C_t + (K_t - K_{t-1}) + R_t - A_t$
- c) 1:1
- d) Izenači se z dohodkovno metodo, če vzamemo to, da moramo faktorje spraviti na isti imenovalec, ki pa je edino denar.

23 Naturalna sestava produkta zaprtega gospodarstva

- a) Kakšni odnosi vladajo v zaprtem gospodarstvu med strukturo njegove produkcije in strukturo njegove uporabe?
- b) Če želimo zagotoviti nemoteno reprodukcijo v nespremenjenem obsegu (enostavno reprodukcijo), katere enakosti na časovno enoto morajo biti zagotovljene?
- a) Obstajati morajo posebni odnosi med ustvarjanjem in potrošnjo (uporabo) produkta. Ker je obseg ves čas enak, ne dobimo ničesar od drugod, ni tehničnega napredka. Kar hočemo investirati, moramo tudi sami pridobiti.
- b) Enakost produciranih in porabljenih predmetov dela na časovno enoto (=enakost produkta prvih treh stopenj in prenesenega produkta zadnjih treh stopenj), enakost porabljenih in produciranih delovnih priprav na časovno enoto in enakost porabljenih in produciranih življenjskih sredstev na časovno enoto.

24 Marxove reprodukcijske sheme

- Katero strukturo produkta predstavljajo vrstice in katero strukturo stolpci v Marxovi reprodukcijski shemi? Iz katerih elementov so sestavljene?
- Definiraj in razloži pogoje enostavne, razširjene in zožene reprodukcije.
- Na katerih predpostavkah temeljijo te sheme?
- Katere investicije in katere produkte lahko izračunaš v Marxovih shemah? Napiši formule.
- Kaj pomeni, če pravimo, da gospodarstvo mora denarno prihraniti toliko kot realno investira? Kako se to dogodi na prostovoljni in kako na prisilni način?
- Kdaj se cene spremenijo in s kakšnimi posledicami za reprodukcijo?

a) Vrstice se nanašajo na zaporedne stopnje (naturalno strukturo produkta - surovine, polizdelki, delovna sredstva, življenjske potrebščine), stolpci pa prikazujejo vrednostno strukturo produkta, to je razčlenitev vseobsežnega produkta na preneseni produkt, amortizacijo in čisti produkt.

b) **Enostavna reprodukcija:** produkt se iz razdobja v razdobje ne spreminja. Vsota $v+m$ prvega oddelka presega lastno obnovo in služi obnovi c drugega oddelka.

Razširjena reprodukcija: produkt se poveča. Vsota $v+m$ prvega oddelka, ki presega lastno obnovo je večja od obnove koristnega drugega oddelka.

$$I(v+m) > Ic \quad \text{kapitala}$$

Skrčena reprodukcija: produkt se zmanjša.

c) Zaprtost gospodarstva, $TN = 0$, polna izkoriščenost produkcijskih sredstev, 100% amortizacijska stopnja v vsakem razdobju (enakost naloženega in v posameznem razdobju porabljenega kapitala), zadostno število nezaposlenih, zaloge na začetku so enake zalogam na koncu, $I=S$.

$$P_c = v + m$$

$$d) c = P_p + A$$

$$P_k = v + m + A \quad (\text{če je podana})$$

e) Denarni prihranki morajo biti enaki realnim, če naj se pri določenih realnih naložbah reprodukcija nemoteno razširi, če naj ne pride do sprememb cen. Na prisilen način: zmanjšamo obseg življenjskih sredstev in s tem zvišamo njihovo ceno. Čeprav porabniške enote nočejo prihraniti denarno, prihranijo realno, ker so dobile za svoj denarni dohodek ustrezno manj življenjskih sredstev. Prostovoljno: da bi izdelali več produkcijskih sredstev že v istem obdobju izdelamo manj življenjskih sredstev.

f) Cene se spremenijo, ko po spremembi naturalne strukture reprodukcije (= večja količina produciranih delovnih priprav, manjša količina življenjskih sredstev) porabniške enote svojih dohodkov ne prihranijo in z njimi nabavijo dodatno producirana produkcijska sredstva.

.24.1

Vzemi, da so vsi trije elementi vrednostne strukture Marxove sheme reprodukcije v I. oddelku enaki številu rojstnega dneva, v II. oddelku pa rojstnemu mesecu. Napiši shemo s temi podatki in ugotovi:

- Koliko znaša ponudba življenjskih sredstev in koliko povpraševanje po njih, če se nič ne prihrani?
- Koliko znašajo naložbe in (družbeni) čisti produkt?
- Koliko morajo znašati prihranki, če naj ostanejo cene nespremenjene?
- Kaj se zgodi, če ni prihrankov?

	c	v	m	
I.	27	27	27	81
II.	9	9	9	27
	36	36	36	108

a) Ponudba je $27II(c+v+m)$, povpraševanje pa je $72(v+m)$

$$b) P_N = v + m = 72 \quad 52 - 9 = 43 \quad I_C = 43 = I_c$$

$$J = 72 \quad S = 27 \Rightarrow \text{Prihranek} = D - S = 43$$

c)

d) Če prihrankov ni, cene življenjskih sredstev narastejo, cene produkcijskih sredstev pa padejo.

.24.2

	c	v	m
I	Y	X	
II			Y

x = roj. dan, y = roj. mesec

a) Sestavi tabelo, če je mera presežne vrednosti v prvem oddelku 100%, gre za enostavno reprodukcijo, skupni dohodek delavcev v obeh oddelkih pa znaša 40.

b) Izračunaj vseobsežni, kosmati in čisti produkt družbe!

c) Kakšna je naturalna vsebina menjave med oddelkoma? Kdaj bi prišlo do spremembe cen?

a)

	c	v	m	
I	9	27	27	63
II	54	13	9	76
	63	40	36	139

$$P_v = c + v + m = 139$$

b) $P_c = v + m = 76$

$$P_k = /$$

c) Naturalna sestava: I. oddelek so produkcijska sredstva, II. oddelek pa življenjska sredstva. Do spremembe cen bi prišlo, če S in D ne bi bila usklajena. Proizvedli bi več produkcijskih sredstev in manj življenjskih sredstev → cena produkcijskih sredstev bi padla, cena življenjskih sredstev pa bi se povečala.

25 Naturalna sestava produkta odprtega gospodarstva

a) Primerjaj pomen tehnične delitve, družbene delitve in mednarodne delitve dela za povečanje produktivnosti v gospodarstvu.

b) Kakšni so temeljni razlogi manjše delitve dela med narodnimi gospodarstvi v primerjavi z drugima dvema?

c) Kaj so osnovne prednosti odprtega gospodarstva?

a) Podobno kot povečuje tehnična delitev dela znotraj produkcijskih enot storilnost njihovega dela in podobno kot povečuje družbena delitev dela med posameznimi gospodarskimi enotami storilnost narodnega gospodarstva, povečuje mednarodna delitev dela storilnost vseh narodnih gospodarstev, ki v njej sodelujejo. Razlog je specializacija, izkoriščanje naravnih in človeških prednosti, produkcija v velikih količinah...

b) Število narodnih gospodarstev med katerimi pride do delitve dela je bistveno manjše od števila zasebnih gospodarstev v nekem narodnem gospodarstvu. Vzrok pa so tudi stroški gibanj faktorjev (carinske, denarne, davčne in podobne meje). Poleg tega pa je značaj nekaterih produktov tak, da zahteva produkcijo tam, kjer se trošijo. Sem spada transport, PTT, komunalne in storitvene dejavnosti, trgovina, stanovanja, prenos energije.

c) Sodeluje v mednarodni menjavi, ta pa omogoča kljub specializaciji oskrbo z vsemi potrebnimi produkcijskimi in življenjskimi sredstvi.

26 Produkcijska razmerja

a) Ker je politična ekonomija družbena veda, je analiziranje razmerij med ljudmi njeno bistvo. Kaj pomeni, če pravimo, da so produkcijska razmerja posebna vrsta družbenoekonomskih odnosov?

b) Kaj bistveno opredeljuje produkcijska razmerja in kaj ona sam opredeljujejo?

c) Kaj opredeljuje strukturo delitve družbenega proizvoda, tako med razredi kot znotraj razredov?

a) Proizvodni odnosi so odnosi med ljudmi v reprodukciji in predstavljajo del družbenoekonomskih odnosov. To so odnosi med ljudmi, ki sodelujejo pri celotni reprodukciji določene količine proizvodov in storitev v istem reprodukcijskem krogu. Družbeni odnosi so odnosi med ljudmi. Jih je kar nekaj vrst (sorodniški, prijateljski, ljubezenski, *proizvodni...*) Ekonomski odnosi so odnosi v ekonomiji (med podjetji, država, ki daje subvencijo, *proizvodni...*)

b) Glej odgovor a.

c) Proizvodni odnosi so v proizvodnji (šef - delavec, direktor - tajnica,...), določeni so z lastninskimi odnosi, določajo pa delitvene odnose (Ker je mojster lastnik, je šef delavnice in odloča o vsem, ter si od zaslužka prisvoji največji delež.).

27 Lastnina v pravnem in lastnina v ekonomskem smislu

a) Katera je bistvena razlika med lastnino v pravnem in lastnino v ekonomskem smislu?

b) Navedi vse elemente razlikovanja med lastnino v pravnem in lastnino v ekonomskem smislu.

c) Kako določimo lastnino v ekonomskem smislu?

d) Oče, ki je brez šoferskega izpita, kupi hčerki avto. Prodajalec je sosed, ki mu ga ugodno proda za pol tržne cene. Kako je med 3 osebe razdeljena (v %) lastnina v pravnem, kako lastnina v ekonomskem smislu? Kdo je pridobil, kdo je oškodovan in koliko?

a) Lastnina v ekonomskem smislu pa je *questio facti* (vprašanje dejstev). Pomeni dejansko izvajanje upravičenj v praksi. Tisti, ki uporablja neko stvar, je ekonomski lastnik. Ni pa nujno, da je tudi njen pravni lastnik (tat, ki se pelje z ukradenim avtomobilom, je njegov ekonomski lastnik, ker ga uporablja).

b) **Glede objekta:** če stvar ni hkrati dobrina, ne more biti predmet lastnine v ekonomskem smislu, ker je nihče ne rabi, koristi. Lahko pa je vedno lastnina v pravnem smislu. **Glede temelja:** temelj lastnine v pravnem smislu so lastninska upravičenja (so večinoma zapisana). Temelj lastnine v ekonomskem smislu je lahko stvarnopravni, obligacijska pravica, služnostna pravica (posojilna pogodba), dejansko stanje (tat). **Glede subjekta:** Pravni lastnik je lahko isti kot ekonomski, ni pa nujno (pelješ se z očetovim avtomobilom) **4.** Pravni lastnik je lahko pravna oseba ali fizična oseba, ekonomski lastnik pa je le fizična oseba.

c) Lastnina v ekonomskem smislu pa je *questio facti* (vprašanje dejstev). Pomeni dejansko izvajanje upravičenj v praksi. Tisti, ki uporablja neko stvar, je ekonomski lastnik.

d)

	oče	hči	sosed
pravno	0 %	100 %	0 %
ekonomsko	0 %	50 %	50 %

28 Porabniške enote kot lastniki produkcijskih enot

a) Pojem lastniških in nelastniških potrošniških enot.

b) Kaj je kreditna struktura gospodarstva?

c) Kako povežemo bilančna računa produkcijskih in porabniških enot, kaj se nahaja na aktivni in pasivi pri enih in drugih?

d) Kako je z lastnino v ekonomskem in pravem smislu pri državni, družbeni in privatni lastnini?

a) Tiste, ki z delom dohodka, ki ga dobivajo iz produkcije, samo obnavljajo v njej porabljena sredstva in sposobnosti, imenujemo nelastniške porabniške enote. Druge, ki jim priteka presežek kosmatega produkta nad obnovo delovnih priprav in sposobnosti, pa imenujemo lastniške porabniške enote.

b) V resničnem gospodarstvu je vse polno terjatev in obveznosti ne le med produkcijskimi in porabniškimi enotami, ampak prav tako med samimi porabniškimi in samimi produkcijskimi enotami. Vso to strukturo terjatev in obveznosti imenujemo kreditna struktura gospodarstva.

c)

Račun	enot	Račun	enot
produkcijskih aktiva		porabniških aktiva	
	pasiva		pasiva
produkcijska sredstva	obveznosti do porabniških enot	porabna sredstva lastniških in nelastniških enot	premoženje porabniških enot = gospodarstva
100.000	100.000	80.000	180.000
		terjatve nasproti produkcijskim enotam	
		100.000	
100.000	100.000	180.000	180.000

d) V ekonomskem smislu so potrošne enote lastniki potrošnih sredstev in neposredno tudi proizvodnih sredstev. Kljub pravni formulaciji, da smo vsi lastniki, se državne lastnine ruskega tipa in družbene lastnine ex -Jugo tipa ne da uresničiti v praksi.

29 Izvoz in uvoz, domači in razpoložljivi produkt

- Definicija izvoza/uvoza v ožjem in širšem smislu.
- Razlika med trgovinsko in plačilno bilanco. Kaj pomeni primanjkljaj v eni in drugi?
- Definiciji in smisel pojmov domači in uporabljivi družbeni produkt. Ali gre pri tem razlikovanju v bistvu za velikost razlike ali za naturalno strukturo?
- Skupne naložbe, naložbe doma in naložbe v tujini.

a) *Ožja def.* Izvoz in uvoz pomeni pretok materialnih dobrin preko državne meje. *Širša def.:* Izvoz in uvoz pomeni pretok materialnih dobrin in storitev iz gospodarske enote enega narodnega gospodarstva v drugo gospodarsko enoto drugega narodnega gospodarstva (lesno gospodarstvo Postojna proda les papirnici Vevče, ki je v lasti Avstrijcev).

b) Pri praktičnem mednarodnem trgovanju se uporablja na eni strani pojem trgovinske bilance, ki se omejuje na izvožene in uvožene dobrine, na drugi strani pa pojem plačilne bilance, ki vključuje ves izvoz in uvoz, kakor smo ga opredelili. Razlika med plačilno in trgovinsko bilanco je t.i. navidezni izvoz in uvoz, to je izvoz in uvoz storitev in prodaja dobrin in storitev tujim gospodarskim enotam pri nas in na tujem. Primanjkljaj v trgovinski bilanci pomeni, da smo več uvozili, kot pa izvozili, primanjkljaj v plačilni bilanci pa pomeni, da smo koristili več storitev drugih držav, kot pa smo jih izvozili.

c) Domači družbeni produkt je produkt produciran v domačem gospodarstvu ne glede na mednarodno menjavo. Če del produkta izvozimo, uvozimo pa manj kot smo izvozili, če je torej izvozno uvozna bilanca aktivna ali pozitivna, je uporabljivi družbeni produkt manjši od domačega. Pri tem razlikovanju gre za velikost razlike, ki je odvisna od E-U bilance.

$$E - U = P_d - P_u$$

$$P_u = P_d - E + U$$

d) Tisti del produkta nekega razdobja, ki v istem razdobju ni porabljen, imenujemo naložbe ali prihranke. Višek izvoza nad uvozom ni porabljen. Torej je naložen. Ker je v tujini, gre za naložbe v tujini. Skupne naložbe pa so vsota investicij doma in investicij v tujini. Vsota porabe in skupnih naložb nam da domači produkt, vsota porabe in naložb doma, pa da družbeni uporabljivi produkt. Tako je razlika med domačim in uporabljivim produktom enaka naložbam v tujini.

$$I_t = E - U$$

$$I_s = I_d + I_t$$

$$C + I_s = P_d$$

$$C + I_d = P_u$$

$$P_d - P_u = I_t$$

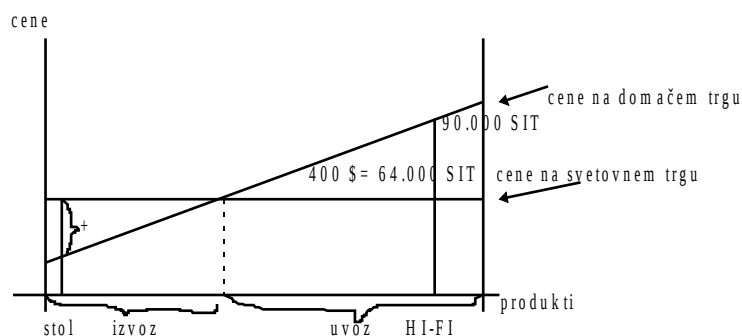
30 Smisel uvoza in izvoza

- Zakaj gospodarstvo izvaža in uvaža tudi pri izravnani izvozno uvozni bilanci?
- Kako relativne cene in menjalni tečaj določata dohodkovno motivacijo za izvoz in uvoz?

- c) Kakšen je odnos med vrednostjo uvoza oziroma vrednostjo izvoza po mednarodnih in po domačih cenah?
- d) Kako poenostavljeno merimo korist, ki jo ima gospodarstvo od mednarodne menjave, za celoto in za izvoz oziroma uvoz posebej?
- e) Ali obstaja korist od menjave tudi pri pasivni izvozno/uvozni bilanci?
- f) Grafično prikaži, kako razvrednotenje domače valute vpliva na izvozno uvozno bilanco.

a) Ker ima kljub temu korist od menjave, saj izvažata produkte, za katere dobi na tujem trgu več in uvaža produkte, ki so na tujem trgu cenejši kot doma. Kljub temu, da je bilanca izravnana, imamo korist, poleg tega pa še uvozimo produkte, ki jih sami nimamo.

b)



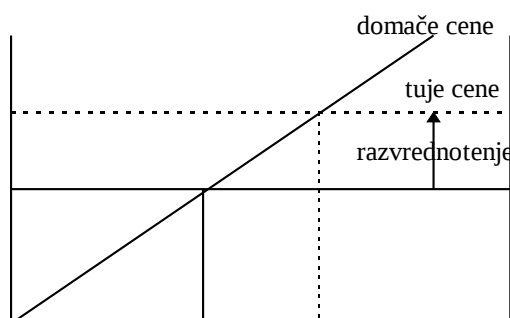
Cene na domačem trgu prikažemo kot relativne. Relativnost določa menjalni tečaj (cene na svetovnem trgu). Če bi se ta premica dvignila, bi se povečalo število produktov, ki bi se jih splačalo izvoziti in zmanjšalo število tistih, ki bi se jih splačalo uvoziti.

c) Če npr. po cenah mednarodne menjave izenačeno izvozno uvozno bilanco izrazimo v domačih cenah, če torej ovrednotimo izvožene dobrine z nižjimi, uvožene pa z višjimi, je vrednost uvoza nujno višja kot vrednost izvoza, bilanca pa zato pasivna. Pri tem se pokaže, da je uporabljivi produkt pri izravnani E-U bilanci po mednarodnih cenah večji od domačega.

d) Presežek uporabljivega produkta nad domačim, pasivni saldo izvozno-uvozne bilance, vrednotene po domačih cenah (pri predpostavki izravnane bilance po cenah mednarodne menjave) meri korist, ki jo ima gospodarstvo od menjave.

e) Da. Glej odgovor d.

f)



Razvrednotenje valute dvigne menjalni tečaj. Več produktov se bo splačalo izvažati in manj uvažati.

.30.1

Poraba = 100, investicije doma = 20, izvoz = rojstni dan (27), uvoz = rojstni mesec (9); indeks cen izvoza je 125, indeks cen uvoza je 80. Izračunaj:

a) Izvozno-uvozno bilanco in skupne investicije.

- b) Domači in uporabljivi produkt. Ali živijo v tej državi ljudje preko ustvarjenega ali se odrekajo?
 c) Izvoz in uvoz po domačih cenah.
 d) Korist od mednarodne menjave skupaj in od uvoza in izvoza posebej.

$$E - U = 27 - 9 = 18$$

a) $I_s = I_d + I_t = I_d + E - U = 20 + 18 = 38$

b) $P_u = C + I_d = 100 + 20 = 120$
 $P_d = P_u + E - U = 138$ V tej državi se odrekajo.

c) $E_{SIT} = \frac{E_s}{I_{CE}} \cdot 100 = 21,6$

c) $U_{SIT} = \frac{U_s}{I_{CU}} \cdot 100 = 11,25$

$$E_s - E_{SIT} = 27 - 21,6 = 5,4$$

d) $U_{SIT} - U_s = 11,25 - 9 = 2,25$

$$korist = 5,4 + 2,25 = 7,65$$

.30.2

Obseg mednarodne menjave v svetovnih cenah pri izravnani plačilni bilanci je $E=U=240$.

- a) Ali gospodarstvo pridobiva s konkretno mednarodno menjavo (naturalno in vrednostno)?
 b) Kolikšna je korist (škoda) za gospodarstvo pri indeksu uvoznih cen 80 in indeksu izvoznih cen 120?
 c) Ali gospodarstvo več pridobiva z menjavo na izvozni ali uvozni strani?
 d) Kako bi na to stanje vplivala devalvacija ali revalvacija domače valute?

a) Gospodarstvo pridobiva vrednostno po domačih cenah, saj ima uporabljivi produkt večji od domačega. Naturalno pa ravno tako pridobiva, saj uvaža stvari, ki jih samo ne more proizvesti in izvažati produkte, ki jih ima preveč.

$$E_{SIT} = \frac{E_s}{I_{CE}} \cdot 100 = 200$$

b) $U_{SIT} = \frac{U_s}{I_{CU}} \cdot 100 = 300$

$$korist = E_s - E_{SIT} + U_{SIT} - U_s = 240 - 200 + 300 - 240 = 100$$

c) $E_s - E_{SIT} = 40$ Več pridobijo z uvozom
 $U_{SIT} - U_s = 60$

d) Pri devalvaciji bi bila večja korist od izvoza in manjša od uvoza, pri revalvaciji pa bi se koristnost uvoza še povečala, koristnost izvoza pa še pomanjšala.

31 Obča poraba

- a) Kateri so osnovni razlogi, da dober del potreb ljudje v sodobnih gospodarstvih zadovoljujejo kolektivno?
 b) V katere osnovne namene se trošijo dohodki države?
 c) Kaj je definicija obče ali kolektivne porabe v ekonomskem smislu?
 d) Ali je država v sodobnem gospodarstvu pomemben kupec in delodajalec?
 e) Razširjena definicija uporabe domačega produkta.

- a) Nekatere stvari se v družbi organizirajo skupno, ker je to ceneje ali pa to določa družbeni dogovor, da bi ustvarili za vse primeren standard (šolstvo, zdravstvo, pomoč handikapiranim...). To je odvisno od vzpostavljenega sistema.
- b) Dohodki države se trošijo v tri namene. en del se porabi za plačilo pri državi zaposlenih uslužbencev, drugi del služi naložbam, tretji pa nabavi dobrin in storitev. Prvi del pomeni finančni transfer, prenos dohodka od enih gospodarskih enot k drugim, v največ primerih prenos dohodka od enih porabniških enot k drugim.
- c) To je nabava dobrin in storitev za potrebe državne uprave, zdravstva, šolstva, socialnega zavarovanja, vojske, pravosodja in podobnih služb.
- d) Da, saj gre kar velik del za plačila uslužbencem in nabavo dobrin in storitev.
- e) Domači družbeni produkt je enak vsoti osebne in obče porabe, naložb doma in naložb v tujino. $P = C_z + C_o + I_d + E - U$